

การสื่อข่าวในภาวะวิกฤต: กรณีศึกษาการสื่อข่าวความช่วยเหลือทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี่ ที่ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย

Media Report in Crisis: A Case Study of Media Report on Rescue Mission
of the Moo Pa Academy (Wild Boar Soccer Team) at Tham Luang-Khun
Nam Nang Non, Chiang Rai Province

บทความวิชาการ

สรธรร บุนยสิทธิ์*

Sarathorn Boonyasit*

บทคัดย่อ

การให้ความช่วยเหลือทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี่ที่วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย เป็นเหตุการณ์สำคัญของโลกที่อยู่ในความสนใจจากผู้คนจำนวนมาก เพราะต้องใช้องค์ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะจากนานาชาติมาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยต้องให้ทันทั้งเวลาและความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในภาวะวิกฤต (Crisis) ที่เกิดขึ้นได้สะท้อนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน (Function) ต่อกรณีการรายงานข่าว (สื่อข่าว) จากในช่วงแรกเริ่มที่ยังไม่เกิดการบูรณาการจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมของสังคมก่อให้เกิดความสับสนและขัดแย้งของข้อมูลข่าวสารเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อสื่อมวลชนโดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) และการรายงานข่าวของสื่อมวลชนภายหลังจากเกิดระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System) ที่ส่งผลให้การทำงานของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสารเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: การสื่อข่าว, ภาวะวิกฤต, บทบาทหน้าที่สื่อมวลชน, ผู้บัญชาการเหตุการณ์, ถ้ำหลวง

* ผู้ชำนาญการประจำตัวสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหมายเลข ๒๗ พลเอก เฉลิมชัย สิทธิสาท

A Personal Expert of General Chalermchai Sitthisad, 27th Member of Legislative Assembly

E-mail: sarathornb@gmail.com

Abstract

The problem in time for rapid change of weather conditions. This has reflected functions of media towards news reporting. In the beginning, there was no integration from government agencies, affecting the social image, leading to confusion, news reporting conflicts among media organizations and creating uncertainty of media in particular media from social network. After there was Incident Command System, the operation led the news reporting to the same direction.

Keywords: News Reporting, Crisis, Role of Media, Incident Command, ThamLuang

บทนำ

ในปฏิบัติการช่วยเหลือเยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ๑๒ คน และผู้ช่วยผู้ฝึกสอนทีมฟุตบอล ๑ คน รวมเป็น ๑๓ คน ในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย ซึ่งใช้ระยะเวลาในการค้นหาและช่วยเหลือออกมารวม ๑๘ วัน ในการปฏิบัติงานมีการบูรณาการร่วมกันหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายในขณะนั้น เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนหรือศอ. การปฏิบัติการในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ได้รับความสนใจจากประชาคมโลกอย่างมาก เนื่องจากเห็นเหตุการณ์การกู้ภัยภายในถ้ำอยู่ในระดับยากสูงสุด กลุ่มนักดำน้ำถ้ำที่มีความเชี่ยวชาญจากทั่วโลกได้รับการติดต่อเพื่อเข้าร่วมในปฏิบัติการครั้งนี้

ขณะที่ทีมนักดำน้ำโดยกองบัญชาการกองทัพบกได้ส่งหน่วยทำลายใต้น้ำจู่โจม หรือหน่วยซีล เป็นแนวหน้า

ในการค้นหาภายในถ้ำตั้งแต่ช่วงแรกของปฏิบัติการและคอยเป็นกำลังหลักในการลำเลียงอุปกรณ์ ทำงานร่วมกับทีมนักดำน้ำที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในส่วนการปฏิบัติงานในส่วนอื่นทางกองบัญชาการกองทัพบกได้ส่งกำลังพล ๒,๘๗๐ นาย จากกองทัพบกที่ ๓ หน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ศูนย์การบินทหารบก มณฑลทหารบกที่ ๓๗ กองพลทหารราบที่ ๔ กองพลทหารราบที่ ๗ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ กองกำลังนเรศวร กองกำลังผาเมือง และกรมแพทย์ทหารบก ภายใต้การอำนวยการจากศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพบก พร้อมยุทโธปกรณ์ อาทิ เฮลิคอปเตอร์ แบบเอ็มไอ ๑๗ (MI 17) เฮลิคอปเตอร์เบลล์ ๒๑๒ (Bell 212) เฮลิคอปเตอร์แบล็กฮอว์ก รถครีวสนาม และโรงพยาบาลสนามเคลื่อนที่เช่นเดียวกับกองบัญชาการกองทัพบกก็ได้้นำกำลังทหารจากหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) หน่วยพัฒนาการทหารเคลื่อนที่ ๓๕ (นพค.๓๕) จำนวนรวม ๘๐ นาย พร้อมเครื่องมือและเครื่องจักรกลสนับสนุนในส่วนของการผันเส้นทางน้ำและการกิจร่วม และกองบัญชาการกองทัพอากาศที่รับผิดชอบภารกิจสนับสนุนทางอากาศ การลำเลียงทางอากาศยาน จัดชุดควบคุมทางอากาศยุทธวิธี เข้าควบคุมการปฏิบัติทางอากาศของอากาศยาน อากาศยานไร้คนขับ และโดรน

พันเอก วันชนะ สวัสดิ์ ผู้ช่วยโฆษกกระทรวงกลาโหม ได้กล่าวถึงปฏิบัติการช่วยเหลือทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีในบทบาทหน้าที่ของผู้บัญชาการเหตุการณ์ ศอ. ตั้งข้อสังเกตว่าการปฏิบัติงานในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ในครั้งนี้มีรูปแบบเดียวกับหลักการทางการทหารที่อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของนักเรียนเสนาธิการทหารบก ด้วยสายงานในการปฏิบัติงานและการควบคุมการบังคับบัญชาที่มีพันธกิจที่สำคัญ (Critical Function)

สื่อมวลชน/สำนักข่าว	สื่อมวลชนไทย	สื่อมวลชนต่างประเทศ
จำนวนสื่อมวลชนรวม ๑,๓๑๘ คน	๖๘๗	๖๓๑
จำนวนสำนักข่ารวม ๒๕๕ สำนักข่าว	๑๙๓	๖๒

ภาพที่ ๑ แสดงจำนวนของสื่อมวลชนที่ปฏิบัติการสื่อข่าวในเหตุการณ์ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย

สำหรับการเผยแพร่ข่าวสารในช่วงแรกของสื่อมวลชน เป็นการรายงานข่าวตามสถานการณ์และมีการสื่อข่าว โดยที่ไม่เป็นระบบ สื่อมวลชนบางแห่งมีการนำเสนอ โดยเปิดเผยใบหน้าของเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยซีล การเข้าไป ในพื้นที่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภายในถ้ำโดยที่ไม่ได้รับ อนุญาต ซึ่งอาจส่งผลทั้งในแง่มุมมองด้านความมั่นคงทางทหาร และขีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ การเข้ามาจัด ระเบียบสื่อมวลชนที่มีจำนวนมากทั้งจากในประเทศไทยเอง และต่างประเทศกว่า ๑,๓๐๐ คน

สื่อมวลชนไทยมีสำนักข่าวที่มาลงทะเบียนทั้งหมด ๖๒ สำนักข่าว มีจำนวนผู้สื่อข่าว ๖๘๗ คน สำนักข่าว ที่ส่งผู้สื่อข่าวลงพื้นที่มากที่สุดคือสำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์ จำนวน ๖๗ คน รองลงมาเป็นที่มาจกไทยรัฐ จำนวน ๕๘ คน และจากไทยพีบีเอสจำนวน ๔๘ คน ขณะที่สื่อมวลชน ต่างประเทศที่ได้มาลงทะเบียนทั้งหมด ๑๙๓ สำนักข่าว มีผู้สื่อข่าวจำนวน ๖๓๑ คน โดยสำนักข่าวบีบีซี (BBC) ได้ ส่งผู้สื่อข่าวมาในพื้นที่เป็นจำนวนมากที่สุดถึง ๔๒ คน (ข้อมูลจาก นางอุบลรัตน์ คงกระพันซ์ ผู้อำนวยการสำนัก ประชาสัมพันธ์เขต ๓)

อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์ถ้ำหลวงครั้งนี้ได้สะท้อน บทบาทสื่อมวลชนที่ผิดพลาดต่อการนำเสนอข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการค้นหาผู้สูญหายไว้หลายประเด็น ทั้งการทำงานของสื่อที่กระทบต่อความมั่นคงโดยเฉพาะ

การลักลอบไปถ่ายภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ หวงห้ามการดักฟังวิทยุสื่อสาร การบินโดรน โดยไม่ได้รับอนุญาต ได้สะท้อนความไม่เข้าใจในการสื่อข่าวทางทหารของสื่อมวลชน บทความนี้จึงมีมุมมองในการวิเคราะห์เพื่อใช้เหตุการณ์ ในครั้งนี้ถือเป็นต้นแบบในการสื่อข่าวที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ภัยพิบัติ หรือปฏิบัติการในสภาวะวิกฤตของสื่อมวลชน

ภาวะวิกฤตกับการรายงานข่าวของสื่อมวลชน

การทำหน้าที่รายงานข่าวของสื่อมวลชนไทยและ ต่างประเทศในช่วงแรกของการเกิดเหตุการณ์ (ช่วงระหว่าง วันที่ ๒๔ - ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๑) แม้ว่าจะเป็นภาวะวิกฤต (Crisis) แต่ก็ยังเป็นช่วงเริ่มต้นที่ยังไม่ได้มีการเข้าไปบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สื่อมวลชนจึงมีการรายงานข่าว เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนด้านการนำเสนอ ข่าวสาร (Information) โดยที่ปราศจากกรอบของการ ควบคุมจากภาครัฐ เมื่อพิจารณาตามแนวทางกลุ่มทฤษฎี บรรทัดฐานสื่อมวลชน (Normative Theories of Media Performance) พบว่า สื่อมวลชนมีสิทธิเสรีภาพ ในการแสวงหาข่าวสารและรายงานข่าวมากตามทฤษฎี อิสระภาพนิยม หรือสื่อเสรี (Libertarian or Free Press Theory) ที่ระบุไว้ว่า หากการปกครองขาดอำนาจเบ็ดเสร็จ การรายงานข่าวจึงเป็นไปตามความสนใจและรูปแบบ ของสื่อมวลชนแต่ละสำนักข่าวอย่างอิสระและมีเสรีภาพ

โดยรูปแบบข่าวสารที่ถูกนำเสนอนอกจากการรายงานตามข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ความช่วยเหลือค้นหาผู้สูญหายทั้ง ๑๓ คนแล้ว ได้ปรากฏรายงานข่าวที่มาจากความเชื่อของคนในพื้นที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติของถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน การรายงานข่าวโดยการใช้บทสัมภาษณ์ในเชิงความคิดเห็น (Interview of Opinion) เกี่ยวกับข้อสันนิษฐานของเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ ซึ่งไม่ได้เป็นการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ (Interview for Facts) ตลอดจนการรายงานข่าวที่มีต้นตอมาจากคำบอกเล่าหรือข่าวลือ (Rumor) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว และส่งผลให้เกิดชุดความเชื่อที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงขึ้นมา ตัวอย่างเช่น เรื่องราวเกี่ยวกับการซื้อขนมและน้ำในราคากว่า ๗๐๐ บาท ติดเข้าไปเป็นเสบียงระหว่างเข้าไปในถ้ำ โดยที่สื่อมวลชนพร้อมใจกันนำเสนอเรื่องราวนี้นี้โดยที่ไม่มีใครมีชื่อหรือได้ไปสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เป็นต้นเรื่องจริง และชุดความเชื่อนี้เองได้เผยแพร่ไปยังต่างประเทศและสื่อมวลชนในประเทศญี่ปุ่นได้นำเรื่องราวเหล่านี้ไปสร้างเป็นละครสั้นขึ้นมาเพื่อประกอบการนำเสนอข่าว

นอกจากนั้นการนำเสนอข่าวในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ปรากฏว่ามีสื่อมวลชนบางส่วนได้นำเสนอภาพใบหน้าและรายชื่อของเจ้าหน้าที่ทหารที่เข้าไปปฏิบัติการ รวมไปถึงการแสวงหาข่าวในการเข้าไปยังโรงเรียนเพื่อสัมภาษณ์เด็กนักเรียนเพื่อนของผู้สูญหายในถ้ำหลวง จนเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความเหมาะสม รวมไปถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามมา

อย่างไรก็ตาม เมื่อสื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวสารตามรูปแบบที่แสวงหาข่าวเองได้ในช่วงแรกของเหตุการณ์ จึงได้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านบวกและลบ

โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่ผู้รับสารสามารถตั้งคำถามและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในชุมชน (Communities) โดยเป็นฝ่ายตรวจสอบการเผยแพร่ข่าวสารของสื่อมวลชนกลายเป็นผู้รับสาร โดยเฉพาะผู้รับสารในสื่อสังคมออนไลน์ ที่สามารถตั้งข้อสังเกตและช่วยกันสืบหาข้อเท็จจริงจนกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือเองได้ ทั้งนี้ในความหลากหลายของข้อมูลข่าวสารยังได้ก่อให้เกิดความอยากรู้ ข้อเท็จจริงของประชาชนในพื้นที่ จึงได้เกิดเหตุการณ์ที่มีผู้ไม่เกี่ยวข้องจำนวนมากเดินทางเข้ามาในพื้นที่ถ้ำหลวง มีแม้คำพ้อคำเข้ามาจำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม และส่งผลกระทบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพราะการจราจรติดขัดขัดขวางการลำเลียงอุปกรณ์และความช่วยเหลือจากผลกระทบที่เกิดขึ้นสะท้อนว่าสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ไม่เป็นไปตามหน้าที่ที่มุ่งหวัง (Dysfunctions) ทำให้เกิดเป็นผลต่อเนื่องในประเด็นที่ไม่ได้เจตนา (Latent Function) ตามมาดังกล่าว

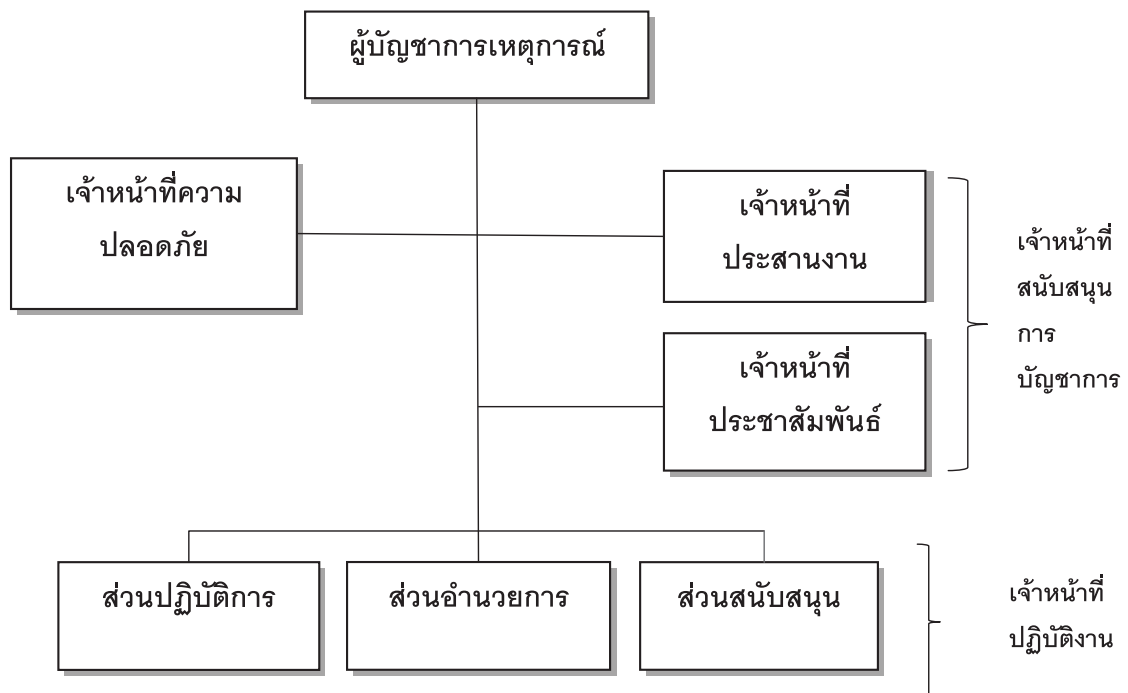
สำหรับเหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย และถือได้ว่าเป็นครั้งแรกของโลก การดำเนินงานในช่วงแรกจึงไม่มีแผนงานที่ชัดเจน ประเทศไทยยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะการแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่คาดว่าจะมีความเชี่ยวชาญจากทั่วทุกมุมโลกจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องให้ความสำคัญในขณะนั้น ในส่วนของแผนปฏิบัติงานที่เป็นการบูรณาการจากทุกภาคส่วนทั้งทางทหารและพลเรือนที่เกี่ยวข้อง หน่วยทหารที่เรียกว่า เสนารักษ์ คือ ทหารที่เป็นทั้งแพทย์ พยาบาล และทหาร สิ่งพิเศษที่แตกต่างจากการกู้ภัยที่ผ่านมา คือ ทักษะในการดำน้ำและเป็นการดำน้ำในถ้ำที่มีความยากและอันตรายกว่าการดำน้ำทั่วไปมาก

ความมั่นคงกับปฏิบัติการค้นหาผู้สูญหายในภาวะวิกฤต

เมื่อพิจารณาตามนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) พบว่าความมั่นคงของชาติ ไม่ได้หมายความว่าความมั่นคงของการใช้กำลังเพื่อปกป้องอธิปไตยของชาติ แต่ได้หมายความครอบคลุมไปถึงการรักษาประเทศชาติให้เกิดความสงบสุข รวมไปถึงการลดทอนและแก้ไขปัญหาระหว่างหรือภัยคุกคามที่จะกระทบต่อทุกภาคส่วนในประเทศนี้ด้วย ไม่เว้นแม้แต่ความเสี่ยงภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดบริเวณถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนด้วย ซึ่งนับว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงภายในประเทศและของโลกครั้งสำคัญ การขอกำลังพลในส่วนพลเรือนและทหารที่ไม่ใช่ในการกิจรบจากนานาประเทศที่หากเป็นวาระปกติการเข้า-ออก

ในประเทศใดประเทศหนึ่งจะต้องมีขั้นตอนและหลักปฏิบัติที่เข้มงวดและใช้ระยะเวลา แต่จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงความรวดเร็วในการสั่งการของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

การจัดตั้งระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System) ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในนามศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย หรือ ศอ. โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command) ในเวลาถัดมาได้ทำให้ปฏิบัติการค้นหาผู้สูญหายในถ้ำหลวงมีความเป็นระบบ เกิดการจัดระเบียบในส่วนงานที่เกี่ยวข้องและสายงานสนับสนุน

ภาพที่ ๒ โครงสร้างองค์กรระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System)

การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยต้องอาศัยระบบการคิดในการจัดการที่เป็นระบบเดียวกัน เพื่อให้การแก้ปัญหาเกิดประสิทธิภาพ ลดการสูญเสีย ระบบบัญชาการจึงเป็นเครื่องมือเหมาะสมต่อการจัดการในภาวะวิกฤต หรือภาวะฉุกเฉินใช้เพื่อการสั่งการ ควบคุม และประสานงานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงาน ตามโครงสร้างข้างต้นจะพบว่า ระบบบัญชาการเหตุการณ์ ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์และมุ่งเน้นไปที่สื่อมวลชน ที่ระบุว่าเป็นการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation) คือการสื่อสารในภาวะฉุกเฉินที่จะต้องมีการดำเนินการจัดการระบบข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information-System) เพื่อรวบรวมประสานข้อมูลข่าวสารให้เกิดความถูกต้องรวดเร็วและมีกระบวนการวางแผน เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้กับส่วนราชการ ผู้ประสบภัย และประชาชนทั่วไปในรูปแบบของศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information Center) เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการกลั่นกรองและรับรอง และใช้เป็นศูนย์กลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เป็นการป้องกันข้อมูลข่าวสารที่เกิดความสับสนนำไปสู่ความขัดแย้งของข้อมูล และนำไปสู่การปล่อยข่าวลือที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเช่นที่เกิดในช่วงต้นของเหตุการณ์

บทบาทผู้บัญชาการเหตุการณ์ (Incident Commander) ต่อสื่อมวลชน

ท่ามกลางสื่อมวลชนไทยและสื่อมวลชนจากทั่วโลกที่เข้าพื้นที่ถ้ำหลวงและบริเวณโดยรอบถึง ๑,๓๐๐ คน (ข้อมูลจาก นางอุบลรัตน์ คงกระพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต ๓) เกิดเป็นกองทัพสื่อมวลชนขนาดใหญ่ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยตรง นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ศอร.) ได้ดำเนินการการบริหารจัดการสื่อมวลชน

โดยออกคำสั่งและขอความร่วมมือขอจัดระเบียบสื่อมวลชน โดยการกำหนดพื้นที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และสั่งการห้ามเจ้าหน้าที่ให้ข่าวกับสื่อมวลชน โดยที่ผู้บัญชาการเหตุการณ์จะเป็นผู้แถลงข่าวร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการให้ข่าวสารต่อสื่อมวลชน ตามกรอบของศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information Center)

ในการแถลงข่าวของผู้บัญชาการเหตุการณ์เป็นการกำหนดทิศทางของข่าวสารทุกครั้งจะมีการดำเนินการจัดเตรียมสถานที่ ซึ่งในการจัดระเบียบครั้งแรกได้จัดให้บริเวณที่ทำการวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนเป็นสถานที่แถลงข่าวสำหรับสื่อมวลชน โดยที่ผู้บัญชาการเหตุการณ์พร้อมเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้ข้อมูลประกอบภาพถ่าย หรือวีดิทัศน์ เนื่องจากตลอดเหตุการณ์ครั้งนี้ไม่มีการนำสื่อมวลชนเข้าไปชมในพื้นที่ปฏิบัติการ ซึ่งทางเลือกของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวอีกช่องทางหนึ่งคือ เฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook Fan Page) โดย แฟนเพจ Thai NavySEAL ที่มีการเปิดเผยข้อมูลภาพข่าว ภาพเคลื่อนไหวการให้ความช่วยเหลือผู้สูญหายจากภายในถ้ำ ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยทำลายใต้น้ำจู่โจมเป็นผู้ดูแลการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ทั้งนี้ ภายหลังจากจัดระเบียบสื่อมวลชน พบว่าการรายงานข่าวของสื่อมวลชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สื่อมวลชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือไปอยู่ในพื้นที่ที่ศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายฯ ได้จัดเตรียมไว้ให้ และเมื่อทิศทางของข่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกันกระแสดราม่า (Drama) หรือการเกิดข่าวลือ (Rumor) บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) จึงลดลงตามไปด้วย ข่าวสารที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่ปรากฏบทบาทของสื่อมวลชนในช่วงนี้จึงเป็นไปตามหน้าที่

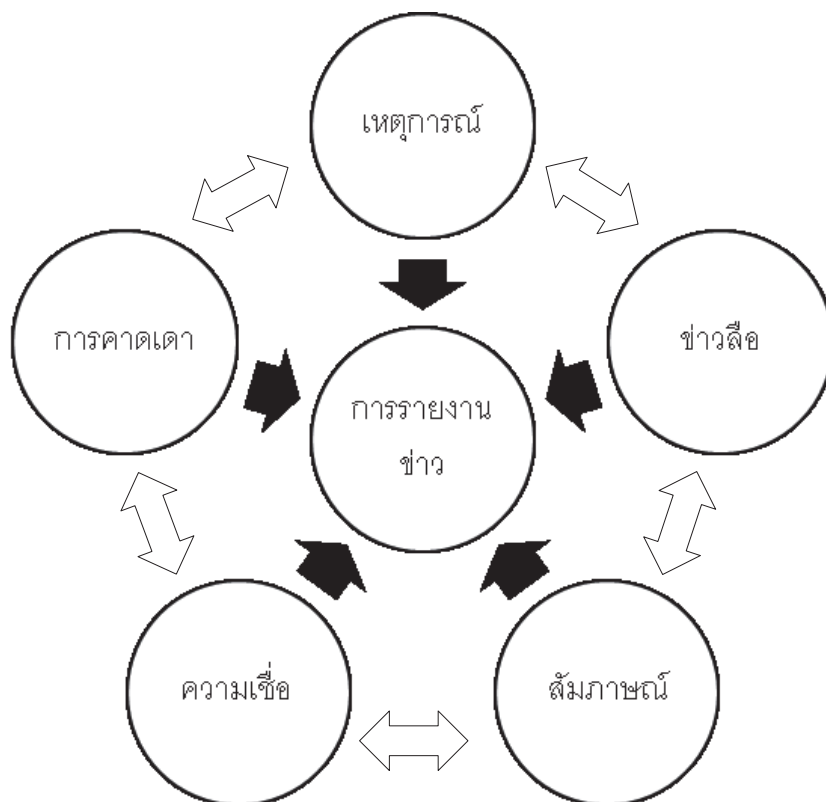
ของการนำเสนอข่าวสาร (Information) ที่พึงประสงค์ (Function) ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาตามแนวทางของกลุ่มทฤษฎีบรรทัดฐานสื่อมวลชน (Normative Theories of Media Performance) พบว่า สื่อมวลชนขาดเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสาร เนื่องจากรัฐในที่นี้คือศูนย์อำนาจการร่วมค้นหาผู้สูญหายฯ โดยผู้บัญชาการเหตุการณ์เป็นผู้ให้ข่าวสารเบ็ดเสร็จ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการค้นหาสื่อมวลชนต้องนำเสนอข้อมูลที่ได้จากผู้บัญชาการเหตุการณ์ และสื่อจากภาครัฐเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามแนวทางทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian) ทำให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวภายใต้ข้อมูลมาตรฐานชุดเดียวกันไม่เกิดการแสวงหา

ข่าวสารที่ไร้ทิศทางเช่นเดียวกับช่วงเกิดเหตุการณ์แรก ๆ อย่างไรก็ตาม การรายงานข่าวของสื่อมวลชนบางส่วนที่ละเมิดต่อระเบียบและกฎเกณฑ์ข้อตกลงร่วมกันในช่วงเวลานี้ได้ถูกตั้งข้อสังเกตและชี้เป้าโดยประชาชนนำไปสู่การดำเนินคดีตามกฎหมายตามมา เช่น กรณีที่สื่อมวลชนบางแห่งใช้โดรนขึ้นบินโดยไม่ได้รับอนุญาต

สรุป

การรายงานข่าวของสื่อมวลชนในสภาวะวิกฤต

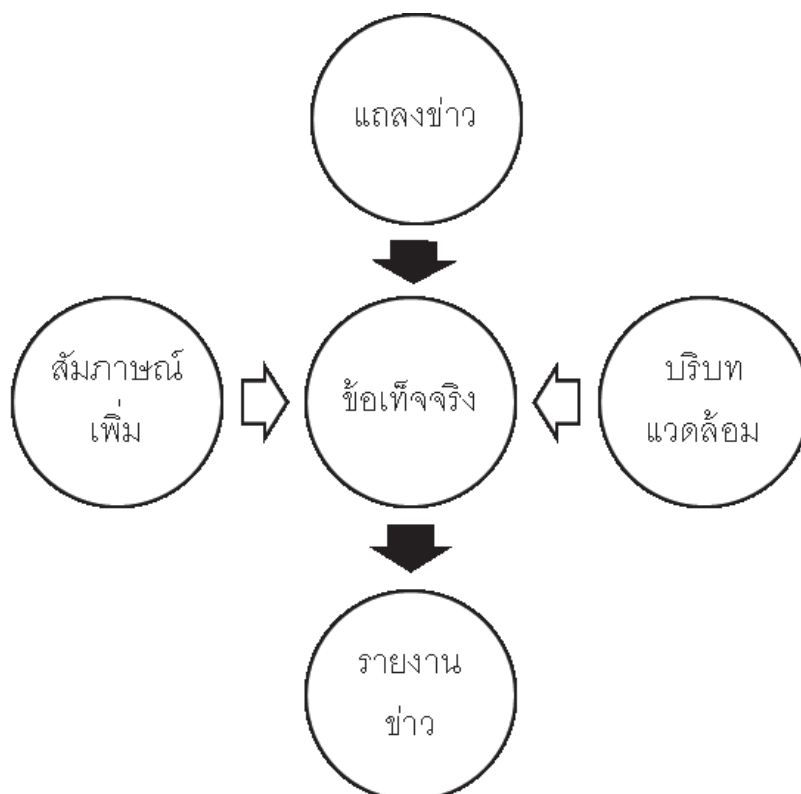
๑. รูปแบบกระบวนการการรายงานข่าวในช่วงแรกก่อนการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์

ภาพที่ ๓ รูปแบบกระบวนการการรายงานข่าวในช่วงแรกก่อนการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์

จากภาพที่ ๓ แสดงให้เห็นถึงทิศทางที่ไม่แน่นอนในการรายงานข่าวช่วงแรกของการค้นหาผู้สูญหาย สื่อมวลชนได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวใดก็หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นและนำเสนอข่าวสารออกไปได้ทันที ข่าวสารที่ปรากฏในช่วงแรกจึงสับสน มีความขัดแย้งของข้อมูลข่าวเกิดการแย้งชิงทรัพยากรทางด้านสัญญาณการสื่อสารจากการใช้การรายงานสดผ่านเครือข่ายสัญญาณมือถือของสื่อจำนวนมาก ส่งผลต่อระบบการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานทำให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. ต้องออกประกาศขอความร่วมมืองดใช้การไลฟ์

(Live) ผ่านเฟซบุ๊กบริเวณหน้าถ้ำหลวง รวมไปถึงการเกิดข่าวลือ อันส่งผลกระทบต่อภาวะจิตใจของครอบครัวผู้สูญหาย การตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสารในช่วงแรกนี้ จึงไปปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์เกิดความร่วมมือของชุมชนด้วยการโพสต์ (Post) และแชร์ (Share) นอกจากนั้น ในกรณีผลกระทบจากข่าวสารที่ยังสับสนนั้นได้เป็นช่องทางให้มีจรรยาบรรณสื่อ เช่น การสร้างเฟซบุ๊กปลอมเป็นคนใกล้ชิดผู้สูญหายขอรับบริจาคเงิน หรือ ร่ำทรงเดินทางมาสร้างความวุ่นวายในพื้นที่ เป็นต้น เพราะในช่วงเวลานั้นไม่มีศูนย์กลางข่าวสารที่เป็นทางการให้ตรวจสอบได้

ภาพที่ ๔ รูปแบบกระบวนการการรายงานข่าวของสื่อมวลชนหลังจากการประกาศตั้ง ศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย หรือ ศอร.

๒. รูปแบบกระบวนการการรายงานข่าวของสื่อมวลชนภายหลังจากการประกาศตั้งศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย หรือ ศอร.

จากภาพที่ ๔ แสดงแนวทางการรายงานข่าวหลักของสื่อมวลชนภายหลังจากการจัดตั้งศูนย์อำนวยการร่วมฯ เกิดการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารในรูปแบบของศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม ภายใต้การนำของผู้บัญชาการเหตุการณ์ ข่าวสารที่เผยแพร่จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประชาชนผู้รับสารจึงได้รับข้อมูลที่ถูกต้องลดความสับสนของข้อมูลข่าวสารที่ขัดแย้ง ทั้งนี้การรายงานข่าวของสื่อมวลชนจึงมีความแตกต่างกันไปบ้างตามรูปแบบรายละเอียดและประเด็นข่าวของสำนักข่าวแต่ละแห่งขำนาญ

อย่างไรก็ตามในมุมมองการนำเสนอข่าวสารจากสื่อมวลชนที่ปรากฏนอกเหนือจากการแถลงข่าว เมื่อภารกิจการนำผู้ประสบภัยออกจากถ้ำหลวงเสร็จสิ้นแล้วพบว่า ในรายละเอียดหลายประเด็นมีความคลาดเคลื่อนจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงไปมาก เช่น การจัดลำดับเด็กในการออกจากถ้ำโดยสื่อมวลชนนำเสนอว่าใช้ความแข็งแรงของร่างกายเป็นเกณฑ์ แต่ข้อเท็จจริงอยู่ที่การตัดสินใจ

ของโค้ชเอก หรือวิธีลำเลียงผู้ประสบภัยออกจากถ้ำ หรือในกรณีการเสนอข่าวของสื่อมวลชนในช่วงแรกไม่ได้ปกปิดในหน้าของทหารที่เข้าพื้นที่เพื่อปฏิบัติการ ซึ่งอธิบายได้ว่า เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัย ไม่ใช่ภารกิจความมั่นคงทางการทหารที่จำเป็นต้องปิดบังใบหน้าตามกรอบปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏภาพต่อสาธารณะเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ทหารที่ยังคงประจำการและอาจจะส่งผลต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ในอนาคตได้ ทั้งเจ้าหน้าที่และสื่อมวลชนจึงได้ให้ความสำคัญที่จะปิดบังปกป้องสิทธิของเจ้าหน้าที่ทหารผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

จากเหตุการณ์ค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนสะท้อนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการเสนอข่าวสารในภาวะวิกฤตที่จำเป็นต้องมีศูนย์กลาง เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารหลักกับสื่อมวลชนก่อนที่จะนำไปรายงานข่าว เพื่อป้องกันความสับสนของข้อมูลที่จะส่งผลกระทบทั้งในทางกายภาพคือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยตรง หรือผลกระทบทางจิตใจที่มีต่อครอบครัวผู้สูญหาย ตลอดจนกระทบต่อสังคมที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกิดความขัดแย้งไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (๒๕๕๒). *สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- นรินทร์ นำเจริญ. (๒๕๔๙). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการรายงานข่าว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศธร ศิริสาคร. (๒๕๕๙). *ระบบปัญหาการเหตุการณ์กับการจัดการในภาวะฉุกเฉินของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.
- พีระ จิรโสภณ. (๒๕๔๘). *ประมวลชุดวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ ๘-๑๕*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เฟรด เอส ซีเบอร์ท, เชอเดอร์ พีเตอร์สัน และวิลเบอร์ แชม. (๒๕๕๑). *ทฤษฎีสื่อสารมวลชน*. แปลโดย เกษม ศิริสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ (ฉบับคณะรัฐมนตรี).
- Laura A. Farmer. (2014). *Hurricane Katrina: Framing Leadership Through Communication*. (Doctoral dissertation). University of Southern California.